

Tadeusz Paweł Rutkowski

(University of Warsaw, Poland)

<https://orcid.org/0000-0001-7776-0647>

e-mail: t.p.rutkowski@uw.edu.pl

Status and Prospects for Research on Strategic Communication Between Poland and United Kingdom since mid-October 1938 till December 1939

Stan i perspektywy badań nad komunikacją strategiczną między Polską a Wielką Brytanią w okresie od połowy października 1938 do grudnia 1939 r.

ABSTRACT

The article presents the status of research on Polish-British relations from October 1938 till the end of 1939. Analyses that had been conducted were to assess the subject literature, scientific output generated so far and status of research, mainly with regard to Polish-British strategic communication during the period in question. The main conclusion points out at the necessity to prepare a comprehensive evaluation of the available historiography and launch next archival research on the Polish and British press. Such

PUBLICATION INFO				
			UMCS UNIWERSYTET MIAŁE CURIE-SKŁODOWSKIEJ	e-ISSN: 2449-8467 ISSN: 2082-6060
				
THE AUTHOR'S ADDRESS: Tadeusz P. Rutkowski, the Faculty of History of the University of Warsaw, 26/28 Krakowskie Przedmieście Street, Warsaw 00-927, Poland				
SOURCE OF FUNDING: Project of the War Studies University entitled: <i>Polish 1939 Campaign – the Synthesis</i> , financed by the Polish Ministry of Education and Science (Contract MEIN/2021/DPI/319)				
SUBMITTED: 2023.03.28	ACCEPTED: 2024.10.11	PUBLISHED ONLINE: 2024.12.18		
WEBSITE OF THE JOURNAL: https://journals.umcs.pl/rh		EDITORIAL COMMITTEE e-mail: reshistorica@umcs.pl		
 DIRECTORY OF OPEN ACCESS JOURNALS			 EUROPEAN REFERENCE INDEX FOR THE HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES	

activities should also comprise other archival materials, mainly regarding military, social, and economic situation of both countries. This however would require thorough research on bilateral relations, with main focus on information generated and distributed, all in the context of the political situation in Europe of the time.

Key words: 20th Century History, Poland, United Kingdom, Strategic Communication

STRESZCZENIE

W niniejszym artykule omówiono stan badań nad relacjami polsko-brytyjskimi w okresie od października 1938 do końca 1939 r. Celem analizy było przedstawienie dotychczasowego dorobku naukowego w tym zakresie i dokonanie oceny stanu badań, pod kątem zwłaszcza komunikacji strategicznej polsko-brytyjskiej w badanym okresie. Z przeprowadzonych ustaleń wynika potrzeba dokonania całościowej analizy przepływu informacji i procesu kształtowania się decyzji po obu stronach i wpływu na tę decyzję opinii publicznej. Wymaga to dokonania krytycznej oceny dotychczasowej historiografii i pogłębienia kwerendy w zakresie prasy polskiej i brytyjskiej, dokumentacji archiwalnej, zwłaszcza w zakresie kwestii militarnych i informacji dotyczących sytuacji społecznej i gospodarczej obu krajów, co wymaga dokonania wszechstronnej analizy poszczególnych aspektów wzajemnych relacji, z naciskiem na przepływ informacji ujęty w czasie i kontekście wydarzeń politycznych w Europie.

Słowa kluczowe: Historia XX w., Polska, Wielka Brytania, komunikacja strategiczna

Polish-British relations during the whole interwar period and last years before WWII has already an extensive subject literature. Serious research on this topic in Poland started in the beginning of 1960s. However, all such publications were very much influenced by a political pressure and censorship¹. Research was continued in 1970s and mostly in 1980s, with new momentum gained after 1989. Last several years have been even more intensive. The main focus was put on history of diplomacy, bilateral Polish-British relations, also on the military history and military relations. Issues related to propaganda, exploiting of available information and efforts to influence public opinion has been little studied so far.

First publications on Polish-British relations in 1938–1939, which stood the test of time (mainly with regard to elements related with factual materials), had been works of Henryk Batowski, mainly *Europa zmierza ku przepaści*, (1st edition, 1968), *Agonia pokoju i początek wojny* (1st edition, 1969), and his articles on the background to the conclusion of the Polish–British Treaty of 25 August 1939 and other papers on some aspects

¹ Polish subject literature of the 1970s was presented in: M. Nurek, *Polska w polityce Wielkiej Brytanii w latach 1936–1941*, Warszawa 1983, pp. 5–7. Due to censorship of the time, it had only a general character.

of bilateral relations of two countries². Another work that should be mentioned here is the work of Henryk Jackiewicz on British guarantees to Poland³.

The revival of research on the interwar period started at the beginning of 1980s with the Mieczysław Nurek monograph *Polska w polityce Wielkiej Brytanii 1936–1941*. It had been the first print that was based both on sources of the Polish provenance and on Western sources, and on narrative sources and available subject literature. Author was also referring extensively to press publications to examine attitudes of Polish and British public opinion with regard to political events of 1938–1939⁴.

The work of M. Nurek, although with scope and content still limited by censorship, and without exploring British archives, had shown high level of professionalisation of the Polish historiography during the times of the Polish People's Republic. The author had made a great effort to understand and properly and scientifically interpret Polish political reactions towards the British appeasement policy⁵. The major weakness of the monograph, apart from limited access to sources, had been lack of evaluation scale with regard to Soviet influence on international policy. Another work on the Polish-British relations and the Alliance is the paper of Jan Linowski, *U źródeł sojuszu polsko-brytyjskiego* (Łódź 1985)⁶.

² H. Batowski, *Józef Beck i Duff Cooper w Gdynie w sierpniu 1938. U podstaw angielskiej orientacji Becka*, "Dzieje Najnowsze" 1975, 7, 3; idem, *Podpisanie układu polsko-brytyjskiego z 25 sierpnia 1939 roku*, "Dzieje Najnowsze" 1971, 3, 4; idem, *Pierwsze kontakty rządowe polsko-brytyjskie po wrześniu 1939*, "Studia Historyczne" 1971, 14, 4 (55); idem, *O udział Polski w Międzynarodowym Komitecie Wojskowym w Londynie 1939–1940*, "Wojskowy Przegląd Historyczny" 1972, 3.

³ H. Jackiewicz, *Brytyjskie gwarancje dla Polski w 1939 roku*, Olsztyn 1980, See: idem, *Brytyjska pożyczka dla Polski w 1939 r.*, "Więź" 1974, 9.

⁴ The author of the book limited his research to the "Times" magazine and reviews of the British press prepared by the Polish Foreign Ministry. As for Polish press – this was limited just to a few titles of different ideological options. M. Nurek, *op. cit.*, pp. 19–20.

⁵ *Ibidem*, pp. 143–154.

⁶ See also: J. Linowski, *Stosunki polsko-brytyjskie w okresie pomonachijskim*, "Dzieje Najnowsze" 1984, 16, 3–4; idem, *Polsko-brytyjskie rokowania w sprawie zawarcia w 1939 r. trwałego układu o wzajemnej pomocy*, "Zeszyty naukowe WSNS" 1981, 4; idem, *Stosunki polsko-brytyjskie na tle narastającego zagrożenia interesów Polski w Gdańsku (lipiec–sierpień 1939 r.)*, "Acta Universitatis Lodzianensis. Politologia" 1981, 5; idem, *Stosunek Polski do trójstronnych angielsko-francuskich-radzieckich rokowań w Moskwie (lipiec–sierpień 1939 r.)*, "Acta Universitatis Lodzianensis. Politologia" 1984, 12; idem, *Wielka Brytania wobec antyczechosłowackiej polityki Becka (wrzesień 1938 r.)*, "Studia Historyczne" 1985, 28, 1; idem, *U źródeł sojuszu polsko-brytyjskiego (marzec 1938–kwiecień 1939)*, "Acta Universitatis Lodzianensis. Politologia" 1987, 17.

The 1980s saw first efforts to prepare a synthesis of the Polish foreign policy of the time with works of Jerzy Krasuski, Marek K. Kamiński, and Michał Zacharias⁷. They included of course elements on Polish-British relations, but only to a small extent and in a very selective way.

Next such effort was undertaken after 1990 with the publication of multi-volume *Historia Dyplomacji Polskiej*. The IV Volume covered the period of 1918–1939 and was released in 1995. The chapter on 1938–1939 was prepared by Andrzej Skrzypek. He based his assessments of Polish-British relations mainly on the Polish subject literature. Unfortunately, this brought nothing new to the picture built during the times of the Polish People's Republic⁸. In 1999, the Volume IV saw publication and it covered the period of WWII. The chapter on initial months of the war was prepared by Waldemar Michowicz. As for Polish-British relations, he also mainly used available Polish historiography elements and source editions⁹.

Presenting publications of the beginning of the 1990s, we should also take into account the Western Europe historiography and emigration prints. These included works of Anna M. Cienciała *Poland and the Western Powers 1938–1939: a Study in the Interdependence between Eastern and Western Europe* and some articles on the foreign policy of Poland in 1938–1939, and its attitude towards United Kingdom and Polish-British relations¹⁰. Such works could be complemented by papers of Tadeusz

⁷ J. Krasuski, *Między wojnami: polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1985; M.K. Kamiński, *Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej 1918–1939*, Warszawa 1987.

⁸ A. Skrzypek, *W obliczu wojny (październik 1938–sierpień 1939)*, in: *Historia dyplomacji polskiej (połowa X–XX w.)*, vol. 4, 1918–1939, ed. P. Łossowski, Warszawa 1995, pp. 573–620.

⁹ W. Michowicz, *Dyplomacja polska w walce o zachowanie ciągłości Państwa Polskiego (wrzesień 1939–czerwiec 1940)*, in: *Historia dyplomacji polskiej (połowa X–XX w.)*, vol. 5, 1939–1945, ed. W. Michowicz, Warszawa 1995, pp. 106–210. As for the Western subject literature, author used mainly the work of Anita Prazmowska: *Britain, Poland, and Eastern Front, 1939*, Cambridge 1987, as well as memoirs and diaries.

¹⁰ A.M. Cienciała, *Poland and the Western Powers 1938–1939: a Study in the Interdependence between Eastern and Western Europe*, London–Toronto 1968, A.M. Cienciała, *Polska w polityce brytyjskiej i francuskiej w 1939 roku: wola walki czy próba uniknięcia wojny*, "Zeszyty Historyczne" 1986, 75; eadem, *Polska w polityce Wielkiej Brytanii w przededniu wybuchu II wojny światowej*, "Kwartalnik Historyczny" 1990, 97, 1–2; eadem, *Problem niemiecki w świetle polityki mocarstw zachodnich wobec Wolnego Miasta Gdańska w latach 1919–1939*, "Studia Historica Slavo-Germanika" 1973, 1; eadem, *Wielka Brytania była gotowa bić się za polski Gdańsk?*, "Zeszyty Historyczne" 1978, 44; eadem, *Minister Józef Beck i ambasador Edward Raczynski a zbliżenie polsko-brytyjskie w okresie październik 1938–styczeń 1939*, in: *Z dziejów polityki i dyplomacji polskiej. Studia poświęcone pamięci Edwarda hr. Raczynskiego – Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie*, Warszawa 1994; eadem, *Rozważania nad dyplomacją polską i brytyjską w 1939 r. w związku z pracą "Polskie dokumenty dyplomatyczne 1939 styczeń–sierpień"*, red.

Piszczkowski, *Anglia a Polska 1914–1939 w świetle dokumentów brytyjskich*, Londyn 1975, and Anita Prażmowska, *Britain, Poland, and Eastern Front, 1939*, Cambridge 1987.

Problems of Polish-British relations had been, to an extent, also of interest for some Western historians, with unfortunately just a few monographs printed. Some important publications could be listed here: Sidney Aster, *1939: The making of the Second World War*, (London 1973), Anthony Adamthwaite *The Making of the Second World War*, (London 1979), Philip Michael Hett Bell, *Przyczyny wybuchu II wojny światowej w Europie*, (Warszawa 2010)¹¹, Maurice Cowlin, *The impact of Hitler: British Politics and British Policy 1933–1940*, (Chicago–London 1977), Murray Williamson, *The change in the European Balance of Power 1938–1939. The Path to Ruin*, (Princeton 1984), Simon Newman, *Gwarancje brytyjskie dla Polski. Marzec 1939*, (Warszawa 1981)¹²

More recent publications are prints of Frank MacDonough, *Neville Chamberlain, Appeasement and British Road to War*, (Manchester 1998), Peter Neville, *Appeasing Hitler. The Diplomacy of Sir Neville Henderson 1937–39*, (Basingstoke 2000), Richard Overy, *1939: nad przepaścią*, (Warszawa 2009)¹³, A.C. Parker, *Chamberlain, and Appeasement. British Policy and the Coming of the Second World War*, London 1993.

During the last several years, Polish historiography witnessed a considerable upswing of research in the period covered by the project, i.e. the time just before the outbreak of WWII and developments that had led to the armed conflict. As for Polish-British relations, we should mention works of Marek Kornat on policies exercised by Jozef Beck prepared with multi-dimensional and extensive source editions and source materials: *Polityka zagraniczna Polski 1938–1939. Cztery decyzje Józefa Becka* (Gdańsk 2012); *Polityka równowagi 1934–1939. Polska między Wschodem a Zachodem* (Kraków 2014) and the most recent Beck's biography by Marek Kornat, Mariusz Wołos, *Józef Beck. Biografia*, Kraków 2020¹⁴. All these works, based on an extensive resource base, have become a strong voice defending

Stanisław Żerko, współpr. Piotr Długolecki (Warszawa 2005, *Polski Instytut Spraw Międzynarodowych*, ss LXV, 896), "Kwartalnik Historyczny" 2008, 115, 2.

¹¹ English edition of the book was published in 1993.

¹² The book was published in English in 1976: S. Newman, *March 1939, the British guarantee to Poland: a study in the continuity of British Foreign Policy*, Oxford 1976.

¹³ First edition was published with the title: *1939: countdown to war*, London 2009. See also: R. Overy, *The origins of the Second World War*, Milton Park, Abington, Oxon, New York 2017.

¹⁴ Also some smaller texts were published on the topic: M. Kornat, *Brytyjskie gwarancje niepodległości Polski w 1939 r. jako problem historyczny. Kontynuacja i zwrot w historiografii*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne" 1999, 126; idem, *Rok*

Polish foreign policy in 1930s. Naturally, evaluation of British policies was carried out from the Polish perspective and there had been almost none in-depth analysis of Polish-British relations, from the British point of view. Such element is partly covered by the article of Dariusz Jeziorny, very critical towards Józef Beck¹⁵. The role of the Polish Ambassador to the United Kingdom, Edward Raczyński during 1930s, was described and assessed by Krzysztof Kania in the biography of this diplomat¹⁶.

One of newest monograph on this specific topic and on the period in question is the work of Marek Rodzik *Polska a Wielka Brytania. Od kryzysu sudeckiego do 15 marca 1939 roku* (Warszawa 2019). It was based on extensive archival research in Poland, on elements published in the subject literature, and to an extent – on British archival materials. However, materials available in the press were not comprehensively and in detail exploited. Also, the issue of the mood of the public opinion was not properly covered. In his work, author has made reservations and informed readers about limited access to sources, and while revealing the nuances of many matters discussed, tried to deepen, and extend his analyses on the British policies after the München Conference¹⁷. The information on Polish assessments of the British policy of 1938–1939 was presented in the article of M. Rodzik, published in “Dzieje Najnowsze” in 2017¹⁸. The times of the British Empire on the eve and during the first period of WWII were covered by Joanna Modrzejewska-Leśniewska and Michał Leśniewski¹⁹. An interpretation of the British and French policies in 1939 was provided in the article of Jacek Tebinka²⁰.

During the last tens of years, also an extensive set of source editions was made available to researchers. One of the most important are

1938. *Koncepcje i decyzje Józefa Becka*, in: *Płk Józef Beck (1894–1944). Żołnierz, dyplomata, polityk*, ed. S.M. Nowinowski, Łódź–Warszawa 2017.

¹⁵ D. Jeziorny, *Wielka Brytania w polityce ministra Józefa Becka (1932–1939)*, in: *Płk Józef*, pp. 205–236.

¹⁶ K. Kania, *Edward Bernard Raczyński 1891–1993: dyplomata i polityk*, Warszawa 2014.

¹⁷ M. Rodzik, *Polska a Wielka Brytania. Od kryzysu sudeckiego do 15 marca 1939 roku*, Warszawa 2019, pp. 146–148.

¹⁸ M. Rodzik, *Appeasement a dozbrojenie. Pomonachijska polityka brytyjska w opinii polskiej służby dyplomatycznej (październik 1938 r.–marzec 1939 r.)*, “Dzieje Najnowsze” 2017, 49, 2.

¹⁹ J. Modrzejewska-Leśniewska, M. Leśniewski, *Imperium brytyjskie w ostatnich dniach pokoju i pierwszych dniach drugiej wojny światowej (lato–jesień 1939)*, in: *Kampania polska 1939: Polityka – Społeczeństwo – Kultura*, vol. 1, *Strategia*, eds. M.P. Deszczyński, T. Pawłowski, Warszawa 2013.

²⁰ J. Tebinka, *Polityka zagraniczna Wielkiej Brytanii i Francji – od appeasementu do powstrzymania*, in: *Kryzys 1939 roku w interpretacjach polskich i rosyjskich historyków*, eds. S. Dębski, M. Narinski, Warszawa 2009.

collections of documents covering the 1938–1939 period and the British attitude towards Poland is the publication: *Documents on British Foreign Policy 1939–1939*, Series # 3, vol. 1–4, published in 1949–1950. This edition includes main documents on the British policy towards Germany and Poland. Other important publications are Alexander Cadogan and Neville Chamberlain diaries²¹. As for Poland, we should list here respective volumes of *Polskie Dokumenty Dyplomatyczne* series on 1938 and 1939 (two volumes) and Jan Szembek's *Diariusz i teki*²².

There are also available some other memoirs and diaries, such as documents of the former Polish Ambassador to London, Edward Raczyński (*W sojusznicy Londynie*, London 1960), and *Ostatni raport* by Jozef Beck (Warszawa 1987)²³, written during his time of internment.

To wrap up, it is necessary to conclude that to date Polish-British diplomatic relations were comprehensively and thoroughly covered by researchers, both with regard to intentions and main directions of the foreign policy. There is still a necessity for next in-depth analyses on decision-making processes and procedures, reactions to opponents' actions and information flow within the political system. There is a field for next explorations, interpretations, and evaluation of available source material. In case of the United Kingdom, the conservation status of diplomatic and diplomatic-related documents is much better than in Poland. Despite such a situation a challenge remains to restore mechanisms of formation of views and opinions of the British political class, mainly of the Prime Minister N. Chamberlain and Minister of Foreign Edward Halifax, with regard to Poland and Polish political activities.

As opposed to history of Polish-British diplomatic relations, the issue of presentation of Poland and Polish problems in British media had not saw in-depth analyses, especially if we compare this issue with Polish research and publications. The general view of the British press of the time could be found in monographs by F.R. Gannon, *The British Press and Germany 1936–1939* (London 1971) and recently published work of Daniel Hucker, *Public Opinion and the End of Appeasement in Britain and France*, (Franham 2011). This particular publication touched on a wide range of issues. It is also much more interesting, but it refers to Polish issues only marginally.

²¹ A. Cadogan, *The Diaries of Sir Alexander Cadogan*, London 1971; N. Chamberlain, *The Neville Chamberlain Diary Letters. The Downing Street Years 1934–1940*, vol. 4, ed. R. Self, London 2005.

²² *Diariusz i teki Jana Szembeka*, vol. 4, ed. T. Komarnicki, London 1972; J. Szembek, *Diariusz: wrzesień–grudzień 1939*, Warszawa 1989.

²³ E. Raczyński, *W sojusznicy Londynie*, Londyn 1960.

On the Polish side, similar efforts, on synthesis of the United Kingdom's news and political messages on the national scale, were taken by Krzysztof Kania and resulted in the article: *Polska w przekazie informacyjnym w Wielkiej Brytanii (październik 1938–październik 1939 r.)*²⁴.

As mentioned above, image of Poland in British media was also presented in quite an extensive way in the work of M. Nurek, *Polska w polityce Wielkiej Brytanii...* This was complemented by an article of Alan J. Foster *An Unequivocal Guarantee? Fleet Street and the British Guarantee to Poland, 31 March 1939*²⁵.

Jerzy Łojek described and evaluated the attitude of the British public opinion in his very inspiring print *Agresja 17 września. Studium aspektów politycznych*²⁶. Stanisław Sopicki presented the position of the British press in the article "*Fleet Street*" o Polsce IX 1939²⁷. Another important work on the British public opinion and its viewpoint towards Poland was the book of Tomasz Pudłocki: *"Ambasadorzy idei". Wkład intelektualistów w promowanie pozytywnego wizerunku Polski w Wielkiej Brytanii w latach 1918–1939*, (Kraków 2015).

To sum it up, the question of presenting views and opinions on Poland and on Polish-German and Polish-Soviet relations to the British public opinion was analyzed only in part and the task is still not completed. Therefore, we still need a comprehensive and detailed investigation of the widest possible spectrum of the British press titles and correlating it with the official messaging of the Polish foreign policy and general political situation, as well as with Polish press messages on Polish-British relations.

The message of the Polish press of different political affiliations was also not thoroughly and meticulously analyzed, in terms of the Polish-British relations. Only M. Nurek examined this problem to a greater extent in his work *Polska w polityce Wielkiej Brytanii...* However, his main focus of research was on the British policy. Therefore, his findings on the subject could not be considered as full and exhaustive. As for 1939, Janusz Osica, Andrzej Sowa, and Paweł Wiczorkiewicz tried to evaluate the attitude of the Polish public opinion on the most important political issues in their work: *1939: ostatni rok pokoju: pierwszy rok wojny*, (Poznań 2009).

Therefore, we still need an in-depth study of the Polish press of the time, of main political trends and actions, also articles of the national popular press. Apart from describing and evaluating bilateral Polish-British

²⁴ *Kampania polska 1939 r. Polityka – Społeczeństwo – Kultura*, eds. M.P. Deszczyński, T. Pawłowski, Warszawa 2014.

²⁵ "Journal of Contemporary History" 1991, 26, 1.

²⁶ Warszawa 1990 and 2016.

²⁷ "Bellona" 1959, 4.

relations, we need to examine the perception of the United Kingdom in the Polish media, British public opinions and views on Poland, Germany and security and military situation. As for the Polish September Military Campaign of 1939, what we need now is the exploration and assessment of sources of information used by Polish media and mechanisms of the time, including instruments used for confabulation or at least exaggeration of allied actions, mainly British, referring to Poland and its situation.

The most difficult period for scientific exploration and evaluation is the autumn of 1939, with regard to territories occupied by Germany and Soviet Union. The first simple, but not scientifically promising solution is the analysis of "Głos Polski" printed and distributed from Paris in 1939–1940. Another option would be exploring and evaluation of the Polish underground press, including some titles distributed in the General Government and in Lithuania ("Słowo"). We should take into account Polish perception of the German and Soviet propaganda by the general public and reactions of the Polish resistance movement, including direct and indirect polemics in media. The most interesting research question now is an outcome of analysis of information and shaping the image of the United Kingdom in the Polish press and efforts to correlate such image with messages distributed by the British press.

Military issues in Polish-British relations have their own subject literature, but for most of the time this area had been out of the historical mainstream. Main issue of military policies of both countries was described and evaluated in works of Brian Bond, *British Military Policy between the Two World Wars*, (Oxford 1980) and James P. Levy, *Appeasement and Rearmament. Britain 1936–1939*, (Lanham, Md.–Oxford 2006).

In Poland, the fundamental work on this specific area is the paper of Marian Zgórniak, *Europa w przededniu wojny: sytuacja militarna w latach 1938–1939* (Kraków 1993)²⁸. In recent years, some more prints saw the publication, including works on Western preparations to air warfare and Polish-British cooperation on maritime policies and Navy²⁹. The problem of armament imports was synthetically presented by Marek P. Deszczyński and Wojciech Mazur, who focused on the period just before the

²⁸ M. Zgórniak, *Europa w przededniu wojny: sytuacja militarna w latach 1938–1939*, Kraków 1993.

²⁹ W. Mazur, *Lot ku burzy. Polska w przygotowaniach mocarstw Zachodu do wojny powietrznej. Marzec–sierpień 1939 roku*, Kraków 2017; idem, *Niebo rozwianych nadziei: zachodni sojusznicy wobec wojny powietrznej w Polsce we wrześniu 1939 roku*, Kraków 2018; T. Skinder-Suchcitz, *Rok 1939. Polsko-brytyjska polityka morska*, Warszawa–Londyn 1997.

outbreak of WWII³⁰. Polish-British Intelligence cooperation was described by Andrzej Peplowski, Andrzej Suchcitz and Jacek Tebinka³¹. Wojciech Mazur also included to his works problems of British views on Polish military operational plans and chances for an effective defence of the Country and British opinions on the course of events during the Polish September Military Campaign 1939³².

As for autumn 1939, military issues and Polish-British relations have been relatively well covered and assessed³³. What would be more interested and needed is examination of Lessons Identified and Lessons Learned from the Polish September Military Campaign 1939 and on Polish Armed Forces that were collated for top brass of the British military and conclusions and recommendations prepared for British politicians. Opinions and assessments cooked by the British media could also be useful and interesting.

To summarise military issues and contacts, the area of Polish–British relations still require further scientific reflection. It should mainly present processes of opinion-forming within policy-discussion groups on the main issues, such as military potentials of both countries and their impact on political decisions. Another problem to be explored is preparing and presentation of the image of Polish and British Armed Forces in media coverage in both countries.

As for assessments of Polish internal and economic situation by British politicians and experts, that had been done on the margins of political evaluations and calculations. Economy was covered by above-mentioned monographs on Polish-British relations, but there had not been in-depth analysis of building particular opinions, plans and preparing specific

³⁰ M. Deszczyński, *Import sprzętu wojskowego przez Polskę w latach 1921–1939 (wprowadzenie do zagadnienia)*, "Kwartalnik Historyczny" 2012, 119, 3; W. Mazur, *Broń ostatniej szansy: zagraniczne zakupy sprzętu wojskowego dla armii II Rzeczypospolitej wiosna–lato 1939*, "Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica" 2013, 14.

³¹ A. Peplowski, A. Suchcitz, J. Tebinka, *Współpraca wywiadowcza w drugiej połowie lat trzydziestych XX w.*, in: *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, vol. 1, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, eds. T. Dubicki, D. Nałęcz, T. Stirling, Warszawa 2004.

³² W. Mazur, *Jeśli nie zdarzy się cud ... Brytyjskie elity wojskowe wobec szans polskiej obrony (wiosna–lato 1939 roku)*, "Poligon" 2013, 11, pp. 74–80; idem, *Offensive pour la Pologne?: wojskowe aspekty polityki mocarstw zachodnich wobec Polski a konferencja w Abbeville (wiosna–lato 1939)*, "Kwartalnik Historyczny" 2017, 124, 4, pp. 699–731; idem, *Zdrajcy z Londynu: armia brytyjska a koncepcje wojskowej pomocy dla Polski we wrześniu 1939 roku*, "Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2012, 2, pp. 43–74.

³³ See also: M. Nurek, *op. cit.*, pp. 277–285, 289–291.

views and decisions³⁴. The British political establishment had not prepared and not presented to the general public the comprehensive picture of Poland as a State. The similar status of such affairs had been in Poland, with regard to United Kingdom. Even the defeat of Poland in the Polish September Military Campaign 1939 had not changed the situation.

As mentioned above, Polish-British relations in the general historiography had been analyzed mainly from the point of view of the history of diplomacy. It resulted in a quite detailed and comprehensive picture of the British policy towards Poland in 1938–1939, also during the period after the München Conference and on the eve of WWII.

The weakest element of research to date is the lack of a comprehensive analysis of planning, analytical and decision-making processes, and procedures, both in the United Kingdom and Poland and their impact on the public opinion. Therefore, critical approach to historiography is needed as well as in-depth bibliographical and archival query, including Polish and British press, mainly referring to the social and economic situation of both countries.

Such analyses should be complemented by description and evaluation of the most important aspects of bilateral relations, with the focus on messaging and information flow, all in the context of political events of the time. It would allow detailed analysis and effective presenting of different political elements for cause-and-effect relationships, including their impact on British policy towards Poland and policy of Poland towards United Kingdom as well as related circumstances.

REFERENCES (BIBLIOGRAFIA)

Printed sources (Źródła drukowane)

- Beck J., *Ostatni raport*, Warszawa 1987.
- Cadogan A., *The Diaries of Sir Alexander Cadogan*, London 1971.
- Chamberlain N., *The Neville Chamberlain Diary Letters. The Downing Street Years 1934–1940*, vol. 4, ed. R. Self, London 2005.
- Documents on British Foreign Policy 1939–1939*, Series #3, vol. 1, 1938, eds. E.L. Woodward, R. Butler, London 1949.
- Documents on British Foreign Policy 1939–1939*, Series #3, vol. 2, 1938, eds. E.L. Woodward, R. Butler, London 1949.
- Documents on British Foreign Policy 1939–1939*, Series #3, vol. 3, 1938–1939, eds. E.L. Woodward, R. Butler, London 1950.

³⁴ See also: Overy R., *Economics, and the Origins of the Second World War*, in: *Origins of the Second World War. An International Perspective*, ed. F. McDonough, London–New York 2011; Jackiewicz H., *Brytyjska pożyczka dla Polski w 1939 r.*, "Więź" 1974, 9.

- Documents on British Foreign Policy 1939–1939*, Series #3, vol. 4, 1939, eds. E.L. Woodward, R. Butler, London 1950.
- Ironside E.W., *Time Unguarded. The Ironside Diaries 1937–1940*, London 1962.
- Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1938*, eds. M. Kornat, P. Długolecki, Warszawa 2007.
- Polskie Dokumenty Dyplomatyczne 1939: styczeń–sierpień*, eds. S. Żerko, P. Długolecki, Warszawa 2005.
- Polskie Dokumenty dyplomatyczne 1939: wrzesień–grudzień*, eds. W. Rojek et al., Warszawa 2007.
- Raczyński E., *W sojusznicy Londynie*, Londyn 1960.
- Szembek J., *Diariusz i teki Jana Szembeka*, vol. 4, ed. T. Komarnicki, London 1972.
- Szembek J., *Diariusz: wrzesień–grudzień 1939*, Warszawa 1989.

Studies (Opracowania)

- Adamthwaite A., *The Making of the Second World War*, London 1979.
- Astera S., *1939: The making of the Second World War*, London 1973.
- Batowski H., *Podpisanie układu polsko-brytyjskiego z 25 sierpnia 1939 roku*, "Dzieje Najnowsze" 1971, 3, 4.
- Batowski H., *Agonia pokoju i początek wojny: sierpień–wrzesień 1939*, Poznań 1984.
- Batowski H., *Europa zmierza ku przepaści*, Poznań 1989.
- Batowski H., *Józef Beck i Duff Cooper w Gdynie w sierpniu 1938. U podstaw angielskiej orientacji Becka*, "Dzieje Najnowsze" 1975, 7, 3.
- Batowski H., *Między dwiema wojnami, 1919–1939: zarys historii dyplomatycznej*, Kraków 2001.
- Batowski H., *O udział Polski w Międzynarodowym Komitecie Wojskowym w Londynie 1939–1940*, "Wojskowy Przegląd Historyczny" 1972, 3.
- Batowski H., *Pierwsze kontakty rządowe polsko-brytyjskie po wrześniu 1939*, "Studia Historyczne" 1971, 14, 4 (55).
- Bell P.M.H. *Przyczyny wybuchu II wojny światowej w Europie*, Warszawa 2010.
- Berska B., *Kłopotliwy sojusznik. Wpływ dyplomacji brytyjskiej na stosunki polsko-sowieckie w latach 1939–1943*, Kraków 2005.
- Bond B., *British Military Policy between the Two World Wars*, Oxford 1980.
- Cienciała A., *Poland and the Western Powers 1938–1939: a Study in the Interdependence between Eastern and Western Europe*, London–Toronto 1968.
- Cienciała A., *Rozważania nad dyplomacją polską i brytyjską w 1939 r. w związku z pracą "Polskie dokumenty dyplomatyczne 1939 styczeń–sierpień"*, red. Stanisław Żerko, współpr. Piotr Długolecki (Warszawa 2005, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, ss LXXV, 896), "Kwartalnik Historyczny" 2008, 115, z. 2.
- Cienciała A., *Minister Józef Beck i ambasador Edward Raczyński a zbliżenie polsko-brytyjskie w okresie październik 1938–styczeń 1939*, in: *Z dziejów polityki i dyplomacji polskiej. Studia poświęcone pamięci Edwarda hr. Raczyńskiego – Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wychodźstwie*, Warszawa 1994.
- Cienciała A., *Polska w polityce brytyjskiej i francuskiej w 1939 roku: wola walki czy próba uniknięcia wojny*, "Zeszyty Historyczne" 1986, 75.
- Cienciała A., *Polska w polityce Wielkiej Brytanii w przededniu wybuchu II wojny światowej*, "Kwartalnik Historyczny" 1990, 97, 1–2.
- Cienciała A., *Problem niemiecki w świetle polityki mocarstw zachodnich wobec Wolnego Miasta Gdańska w latach 1919–1939*, "Studia Historica Slavo-Germanika" 1973, 1.
- Cienciała A., *Wielka Brytania była gotowa bić się za polski Gdańsk?*, "Zeszyty Historyczne" 1978, 44.

- Cowlin M., *The Impact of Hitler: British Politics and British Policy 1933–1940*, Chicago–London 1977.
- Deszczyński M., *Import sprzętu wojskowego przez Polskę w latach 1921–1939 (wprowadzenie do zagadnienia)*, "Kwartalnik Historyczny" 2012, 119, 3.
- Foster A.J., *An Unequivocal Guarantee? Fleet Street and the British Guarantee to Poland, 31 March 1939*, "Journal of Contemporary History" 1991, 26, 1.
- Gannon F.R., *The British Pres and Germany 1936–1939*, London 1971.
- Historia dyplomacji polskiej (połowa X–XX w.)*, vol. 4, 1918–1939, ed. P. Łossowski, Warszawa 1995.
- Historia dyplomacji polskiej (połowa X–XX w.)*, vol. 5, 1939–1945, ed. W. Michowicz, Warszawa 1995.
- Hucker D., *Public Opinion and the End of Appeasement in Britain and France*, Franham 2011.
- Jackiewicz H., *Brytyjskie gwarancje dla Polski w 1939 roku*, Olsztyn 1980.
- Jackiewicz H., *Brytyjska pożyczka dla Polski w 1939 r.*, "Więź" 1974, 9.
- Jeziorny D., *Wielka Brytania w polityce ministra Józefa Becka (1932–1939)*, in: *Plk Józef Beck (1894–1944). Żołnierz, dyplomata, polityk*, ed. S.M. Nowinowski, Łódź–Warszawa 2017.
- Kamiński M.K., *Polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej 1918–1939*, Warszawa 1987.
- Kania K., *Edward Bernard Raczyński 1891–1993: dyplomata i polityk*, Warszawa 2014.
- Kania K., *Polska w przekazie informacyjnym w Wielkiej Brytanii (październik 1938–październik 1939 r.)*, in: *Kampania polska 1939 r. Polityka – Społeczeństwo – Kultura*, vol. 2, *Polityka i Społeczeństwo: imponderabilia, pamięć, kultura*, eds. M. Deszczyński, T. Pawłowski, Warszawa 2014.
- Kornat M., *Brytyjskie gwarancje niepodległości Polski w 1939 r. jako problem historyczny. Kontynuacja i zwrot w historiografii*, "Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne" 1999, 126.
- Kornat M., *Polityka równowagi 1934–1939. Polska między Wschodem a Zachodem*, Kraków 2014.
- Kornat M., *Polityka zagraniczna Polski 1938–1939. Cztery decyzje Józefa Becka*, Gdańsk 2012.
- Kornat M., *Rok 1938. Koncepcje i decyzje Józefa Becka*, in: *Plk Józef Beck (1894–1944). Żołnierz, dyplomata, polityk*, ed. S.M. Nowinowski, Łódź–Warszawa, 2017.
- Kornat M., Wołos M., *Józef Beck. Biografia*, Kraków 2020.
- Krasuski J., *Między wojnami: polityka zagraniczna II Rzeczypospolitej*, Warszawa 1985.
- Levy J.P., *Appeasement and Rearmament. Britain 1936–1939*, Lanham Md.–Oxford 2006.
- Linowski J., *U źródeł sojuszu polsko-brytyjskiego*, Łódź 1985.
- Łojek J., *Agresja 17 września. Studium aspektów politycznych*, Warszawa 1990.
- MacDonough F., *Neville Chamberlain, Appeasement and British Road to War*, Manchester 1998.
- Mazur W., *Jeśli nie zdarzy się cud.... Brytyjskie elity wojskowe wobec szans polskiej obrony (wiosna–lato 1939 roku)*, "Poligon" 2013, 1.
- Mazur W., *Broń ostatniej szansy: zagraniczne zakupy sprzętu wojskowego dla armii II Rzeczypospolitej wiosna–lato 1939*, "Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Historica" 2013, 14.
- Mazur W., *Lot ku burzy. Polska w przygotowaniach mocarstw Zachodu do wojny powietrznej. Marzec–sierpień 1939 roku*, Kraków 2017.
- Mazur W., *Niebo rozwianych nadziei: zachodni sojusznicy wobec wojny powietrznej w Polsce we wrześniu 1939 roku*, Kraków 2018.
- Mazur W., *Offensive pour la Pologne?: wojskowe aspekty polityki mocarstw zachodnich wobec Polski a konferencja w Abbeville (wiosna–lato 1939)*, "Kwartalnik Historyczny" 2017, 124, 4.
- Mazur W., *Zdraycy z Londynu: armia brytyjska a koncepcje wojskowej pomocy dla Polski we wrześniu 1939 roku*, "Przegląd Historyczno-Wojskowy" 2012, 2.

- Modrzejewska-Leśniewska J., Leśniewski M., *Imperium brytyjskie w ostatnich dniach pokoju i pierwszych dniach drugiej wojny światowej (lato–jesień 1939)*, in: *Kampania polska 1939 r. Polityka – Społeczeństwo – Kultura*, vol. 1, *Strategia*, eds. M.P. Deszczyński, T. Pawłowski, Warszawa 2013.
- Murray W., *The change in the European Balance of Power 1938–1939. The Path to Ruin*, Princeton 1984.
- Newman S., *March 1939, the British guarantee to Poland: a study in the continuity of British Foreign Policy*, Oxford 1976.
- Newman Simon, *Gwarancje brytyjskie dla Polski. Marzec 1939*, Warszawa 1981.
- Nurek M., *Polska w polityce Wielkiej Brytanii w latach 1936–1941*, Warszawa 1983.
- Osica J., Sowa A., Wieczorkiewicz P., *1939: ostatni rok pokoju: pierwszy rok wojny*, Poznań 2009.
- Overy R., *1939: nad przepaścią*, Warszawa 2009.
- Overy R., *Economics, and the Origins of the Second World War*, in: *Origins of the Second World War. An International Perspective*, ed. F. McDonough, London–New York 2011.
- Nevill P., *Appeasing Hitler. The Diplomacy of Sir Neville Henderson 1937–39*, Basingstoke 2000.
- Parker A.C., *Chamberlain and Appeasement. British Policy and the Coming of the Second World War*, London 1993.
- Peptoński A., Suchcitz A., Tebinka J., *Współpraca wywiadowcza w drugiej połowie lat trzydziestych XX w.*, in: *Polsko-brytyjska współpraca wywiadowcza podczas II wojny światowej*, vol. 1, *Ustalenia Polsko-Brytyjskiej Komisji Historycznej*, eds. T. Dubicki, D. Nałęcz, T. Stirling, Warszawa 2004.
- Piszczkowski T., *Anglia a Polska 1914–1939 w świetle dokumentów brytyjskich*, Londyn 1975.
- Prażmowska A., *Britain, Poland, and Eastern Front, 1939*, Cambridge 1987.
- Pudłocki T., *„Ambasadorzy idei”. Wkład intelektualistów w promowanie pozytywnego wizerunku Polski w Wielkiej Brytanii w latach 1918–1939*, Kraków 2015.
- Rodzik M., *Appeasement a dozbrojenie. Pomonachijska polityka brytyjska w opinii polskiej służby dyplomatycznej (październik 1938 r.–marzec 1939 r.)*, „Dzieje Najnowsze” 2017, 49, 2.
- Rodzik M., *Polska a Wielka Brytania. Od kryzysu sudeckiego do 15 marca 1939 roku*, Warszawa 2019.
- Skinder-Suchcitz T., *Rok 1939. Polsko-brytyjska polityka morska*, Warszawa–Londyn 1997.
- Tebinka J., *Polityka zagraniczna Wielkiej Brytanii i Francji – od appeasementu do powstrzymania*, in: *Kryzys 1939 roku w interpretacjach polskich i rosyjskich historyków*, eds. S. Dębski, M. Narinski, Warszawa 2009.
- Tebinka J., *„Wielka Brytania dotrzyma lojalnie swojego słowa”: Winston S. Churchill a Polska*, Warszawa 2013.
- Zgórniak M., *Europa w przededniu wojny: sytuacja militarna w latach 1938–1939*, Kraków 1993.

ABOUT THE AUTHOR

Tadeusz Paweł Rutkowski – modern 20th century Polish and Eastern Europe historian. He also deals with issues related to history of sciences and history of historiography. Graduate of the Institute of History at the Warsaw University, in 1992. In 1998, he defended his doctoral thesis in the Faculty of History at the Warsaw University: *Stanisław Kot (1885–1975). Biografia polityczna*. Dissertation was published in 2000. In 2009, he habilitated with a thesis *Nauki historyczne w Polsce 1944–1970. Zagadnienia polityczne i organizacyjne* (Warszawa 2007). Since 1998, adjunct, and since 2022 an associate professor at the Institute of History/Faculty of History at the Warsaw University. Author of many

important monographs: *Adam Bromberg i „Encyklopedyści”*. Kartka z dziejów inteligencji polskiej w PRL (Warszawa 2010); *Józef Polikarp Brudziński (1874–1917), Budował w dniach zamętu i zwątpienia...* (Warszawa 2017), *Historia i historycy w PRL. Szkice* (Warszawa 2019); *Pańska, szlachecka, faszystowska. Polska w sowieckiej propagandzie, kulturze i historiografii 1917–1945* (Warszawa 2020).

NOTA O AUTORZE

Tadeusz Paweł Rutkowski – historyk dziejów najnowszych, specjalizuje się w historii Polski i Europy Wschodniej XX wieku, w tym dziejach nauki i historii historiografii. W 1992 r. ukończył studia w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego, w 1998 r. na Wydziale Historycznym UW Warszawskiego obronił rozprawę doktorską pt. *Stanisław Kot (1885–1975). Biografia polityczna*, opublikowaną w 2000 r. W 2009 r. habilitował się na podstawie pracy *Nauki historyczne w Polsce 1944–1970. Zagadnienia politycznej i organizacyjnej* (Warszawa 2007). Od 1998 r. zatrudniony jako adiunkt, 2022 prof. uczelni w Instytucie Historycznym/Wydziale Historii UW. Autor m.in. *Adam Bromberg i „Encyklopedyści”*. Kartka z dziejów inteligencji polskiej w PRL (Warszawa 2010); *Józef Polikarp Brudziński (1874–1917), Budował w dniach zamętu i zwątpienia...* (Warszawa 2017); *Historia i historycy w PRL. Szkice* (Warszawa 2019); *Pańska, szlachecka, faszystowska. Polska w sowieckiej propagandzie, kulturze i historiografii 1917–1945* (Warszawa 2020).